

สุปานิ เสนาดีสัย
วรรณภา ประไพพานิช
บรรณาธิการ

การพยาบาลพื้นฐาน

แนวคิดและการปฏิบัติ

พิมพ์ครั้งที่ 11

สารบัญรายละเอียด

หน้า

คำนิยม

(ก)

คำนำ ในการพิมพ์ครั้งที่ 1 - 10

(ข)

คำนำ ในการพิมพ์ครั้งที่ 11

(ค)

บทที่ 1 พยาบาลและทีมสุขภาพ

1

ความหมายของคำว่า “การพยาบาล”

1

บทบาทของพยาบาล

4

ทีมสุขภาพ

7

สุปาณี เสนาดิสัย

บทที่ 2 จรรยาพยาบาล

11

ทฤษฎีว่าด้วยพลังดล

17

จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาล

21

สุจินต์ วิจิตรกาญจน์

บทที่ 3 ผู้ป่วยและความเจ็บป่วย

24

สุขภาพและความเจ็บป่วย

25

ระยะของความเจ็บป่วย

28

ความต้องการและพฤติกรรมของบุคคลขณะเจ็บป่วย

29

ผลกระทบจากการเข้ารักษาในโรงพยาบาล

31

ผลของความเจ็บป่วยที่กระทบต่อครอบครัว

32

สุปาณี เสนาดิสัย

บทที่ 4 ทักษะการติดต่อผู้ป่วยและผู้ร่วมงาน

34

ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ

34

สุปาณี เสนาดิสัย

ทักษะการสื่อสาร

37

มาลี สันธิเกษตริน

ทักษะการสังเกต

55

ยุวดี ภาษา

ทักษะการสัมภาษณ์

66

สุปาณี เสนาดิสัย

ทักษะการแก้ปัญหาเบื้องต้น

70

ยุวดี ภาษา

บทที่ 5	กระบวนการพยาบาล	78
	ขั้นตอนของกระบวนการพยาบาล	80
	การประเมินภาวะสุขภาพและการกำหนดข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล	
	การวางแผนการบำบัดทางการพยาบาล	
	การนำแผนการบำบัดทางการพยาบาลไปปฏิบัติ	
	การประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการพยาบาล	
	การใช้กระบวนการพยาบาลในทางปฏิบัติ	94
	สมจิต หนูเจริญกุล	
บทที่ 6	การรับผู้ป่วยใหม่และการจำหน่ายผู้ป่วยออกจากโรงพยาบาล	101
	การรับผู้ป่วยใหม่	101
	การจำหน่ายผู้ป่วยออกจากโรงพยาบาล	109
	สุภาณี เสนาดีสัย	
บทที่ 7	การพยาบาลเพื่อสนองความต้องการด้านการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน	114
	การดูแลความสะอาดผิวหนัง	116
	การอาบน้ำผู้ป่วยบนเตียง การดูแลความสะอาดผิวหนังเป็นพิเศษ การนวดหรือถูหลัง	
	การช่วยเหลือผู้ป่วยในการสวมใส่และถอดเสื้อผ้า	135
	การดูแลความสะอาดผม	136
	การสระผมที่เตียง	
	การดูแลเล็บ หู ตา	144
	การดูแลจมูก	145
	การดูแลความสะอาดปากและฟัน	145
	การให้หมอนอน	151
	การดูแลความสะอาดอวัยวะสืบพันธุ์ภายนอกและฝีเย็บ	153
	การดูแลความสะอาดอวัยวะสืบพันธุ์ภายนอกผู้ป่วยหญิง และผู้ป่วยชาย	
	เตียงนอนสำหรับผู้ป่วย	158
	การปูเตียงว่าง และเตียงที่มีผู้ป่วย	
	การช่วยเหลือผู้ป่วยเกี่ยวกับการรับประทานอาหารหรือดื่มน้ำ	165
	การช่วยเหลือให้ผู้ป่วยพักผ่อนและนอนหลับ	169
	ประไพพรรณ จิรันทร	

บทที่ 8	การพยาบาลเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพ	176
	จุดประสงค์ของการฟื้นฟูสมรรถภาพ	176
	หลักการฟื้นฟูสมรรถภาพ	178
	ทีมของขบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพ	179
	บทบาทของพยาบาลในการฟื้นฟูสมรรถภาพ	180

สุภาณี เสนาดีสัย

บทที่ 9	การพยาบาลเพื่อสนองความต้องการด้านการเคลื่อนไหว	184
	หลักการทรงตัว	184
	การช่วยเหลือผู้ป่วยเคลื่อนไหวบนเตียง	188
	การช่วยผู้ป่วยเลื่อนขึ้นหัวเตียง เลื่อนตัวให้นอนอยู่ริมเตียง พลิกตะแคงตัว ยกตะโพกขึ้น ลูกนั่งบนเตียง นั่งห้อยเท้าบนเตียง ลงจากเตียงนั่งเก้าอี้ อัมมกตัวไปอีกเตียงหนึ่ง	
	การจัดท่านอนให้ผู้ป่วย	202
	ท่านอนหงาย นอนหงายศีรษะสูง นอนตะแคง ตะแคงกึ่งคว่ำ ตะแคงซ้ายกึ่งคว่ำ นอนคว่ำ นอนหงายชันเข่า นอนหงายพาดเท้าบนขาหยั่ง นอนคว่ำคุกเข่า นอน ศีรษะต่ำปลายเท้าสูง	
	การออกกำลังกาย	210
	การช่วยผู้ป่วยเดิน	
	การไม่เคลื่อนไหว	219

เยาวลักษณ์ เล่าหะจินดา

บทที่ 10	การพยาบาลเพื่อสนองความต้องการด้านความสุขสบายและปลอดภัย	224
	ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถของบุคคลในการป้องกันตนเองจากอันตราย	226
	ประเภทของอันตรายที่เกิดในโรงพยาบาล	228
	อุปกรณ์ที่ช่วยให้ผู้ป่วยสุขสบายและปลอดภัยขณะอยู่บนเตียง	232

เยาวลักษณ์ เล่าหะจินดา

บทที่ 11	การพยาบาลผู้ป่วยที่มีอาการอักเสบ	239
	การเกิดปฏิกิริยาการอักเสบ	239
	การให้การพยาบาล	245

สุภาณี เสนาดีสัย

	การใช้ความร้อนและความเย็นเพื่อการบำบัด	246
	การประคบด้วยความร้อน ประคบและอบความร้อน ประคบความร้อนด้วย น้ำมันสน การแช่กัน แช่เท้าด้วยน้ำร้อน การใช้กระเป๋าน้ำร้อน น้ำแข็ง	

กรรณิการ์ ภั้งคานนท์

บทที่ 12	การพยาบาลเพื่อควบคุมและป้องกันการติดเชื้อ	260
	วงจรของการติดเชื้อ	260
	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดการติดเชื้อ	263
	หลักการควบคุมการติดเชื้อ	264
	การทำให้สะอาดปราศจากจุลินทรีย์	265
	หลักสำคัญในการทำความสะอาดเครื่องมือเครื่องใช้ก่อนทำให้ไร้เชื้อ	269
	สุปาณี เสนาดีสัย	
	หลักในการแยกผู้ป่วย	271
	Universal precaution	
	การพยาบาลผู้ป่วยในห้องแยก	
	การล้างมือ การผูกผ้าปิดปากและจมูก การใส่และถอดเสื้อคลุม ถุงมือ	
	การหีบจับของที่ปราศจากเชื้อโรค การเทน้ำยา การเปิดห่อของที่นั่งแล้ว	
	กรรณิการ์ ภักคานนท์	
บทที่ 13	การพยาบาลผู้ป่วยที่มีแผล	288
	ชนิดบาดแผล	288
	หลักทั่วไปเกี่ยวกับการหายของแผล	290
	การดูแลรักษาแผล	294
	การทำแผล การทำแผลที่มีท่อระบาย การตัดไหม การชะล้างแผล	
	เยาวลักษณ์ เลาหะจินดา	
บทที่ 14	การพยาบาลผู้ป่วยที่มีไข้	312
	กลไกการเกิดไข้	315
	การประเมินภาวะที่มีไข้	316
	การให้การพยาบาล	317
	สุปาณี เสนาดีสัย	
	การวัดอุณหภูมิ ชีพจร การหายใจ และความดันเลือด การลูบตัวเพื่อลดความร้อนของร่างกาย	
	กรรณิการ์ ภักคานนท์	
บทที่ 15	หลักการพยาบาลในการให้ยาแก่ผู้ป่วย	341
	ปฏิกิริยาของยาที่มีต่อร่างกาย	344
	ปัจจัยที่มีผลในการออกฤทธิ์ยาที่มีต่อผู้ป่วย	345
	คำสั่งแพทย์	346
	บทบาทของพยาบาลในการให้ยาแก่ผู้ป่วย	355
	สุปาณี เสนาดีสัย	

วิธีการและเทคนิคในการให้ยา	358
การให้ยาทางปาก การฉีดเข้าใต้ผิวหนัง กล้ามเนื้อ ระหว่างชั้นผิวหนัง	
เยาวยลัทธิ เลาหะจินดา	
การฉีดเข้าทางหลอดเลือดดำ	
การเจาะเลือด	387
การเจาะเลือดจากผิวหนัง การตรวจหาค่าฮีมาโตคริต การตรวจน้ำตาลในเลือดด้วย	
Glucose testing meter การเจาะเลือดจากหลอดเลือดดำ การเจาะเลือดด้วยระบบสุญญากาศ	
การเจาะเลือดเพาะหาเชื้อ	
การให้สารน้ำทางหลอดเลือดดำ	407
การเตรียมผู้ป่วย การเตรียมการให้สารน้ำ การแทงเข็มให้สารน้ำ การเปลี่ยนขวดสารน้ำ	
และชุดสายให้สารน้ำ การหยุดให้สารน้ำ	
การให้เลือด	426
วิธีการให้เลือด การดูแลผู้ป่วยที่ได้รับเลือด	
ลัทธิ มินะนันท์	
บทที่ 16 การพยาบาลผู้ป่วยที่มีอาการเวียนศีรษะ เจ็บปวด และปวดศีรษะ	437
เวียนศีรษะ	437
เจ็บปวด	439
ปวดศีรษะ	449
ลัทธิ มินะนันท์	
บทที่ 17 การพยาบาลผู้ป่วยที่อยู่ในสภาวะไม่รู้สีกตัว	454
การพยาบาลผู้ป่วยตามปัญหาต่าง ๆ ที่พบในผู้ป่วยที่ไม่รู้สีกตัว	462
การตรวจและลงบันทึกอาการทางระบบประสาท	471
รัตนา มาศเกษม	
บทที่ 18 การพยาบาลผู้ป่วยที่มีอาการและอาการแสดงที่ผิดปกติของระบบทางเดินหายใจ	485
ลักษณะของการหายใจที่ผิดปกติ	486
อาการไอ	487
อาการสะอึก	489
อาการไอเป็นเลือด	489
กรรมกริ กังคานนท์	
การพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแล	491
การดูแลทางปาก ทางปากหรือจมูกถึงหลอดลม ทางท่อหลอดลมคอ ทางท่อ	
หลอดลมคอหรือท่อที่ใส่ภายในหลอดลมที่มีลูกโป่ง	
รัตนา มาศเกษม	

การพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับออกซิเจน การใช้และการดูแลอุปกรณ์การให้ออกซิเจน 500
 การพยาบาลผู้ป่วยที่ได้รับออกซิเจนทางเนซัลแคนนูลา เนซัลคาธีเตอร์ มาส์ค์ เติ้นท์ บ็อกซ์
 การดูแลทำความสะอาดเครื่องมือและอุปกรณ์หลักในการให้ออกซิเจน

รุจิเรศ ธนุรักษ์

บทที่ 19 การพยาบาลผู้ป่วยที่มีอาการและอาการแสดงที่ผิดปกติของระบบทางเดินอาหาร

เบื่ออาหาร	520
คลื่นไส้ อาเจียน	523
เรอ	529
กลืนลำบาก กลืนไม่ได้	529
ท้องอืด	532
ปวดท้อง	534
ความผิดปกติในการขับถ่ายอุจจาระ	536

ท้องผูก การอัดแน่นของอุจจาระ ท้องเดิน มีเลือดปนออกมากับอุจจาระ กลั้นอุจจาระไม่ได้ การถ่ายอุจจาระออกทางหน้าท้อง

ปฏิบัติการพยาบาลต่าง ๆ เมื่อมีความผิดปกติของระบบทางเดินอาหาร	549
--	-----

การใส่สายถึงกระเพาะอาหารหรือลำไส้ และการเอาสายออก การล้างกระเพาะอาหาร การดูดน้ำจากกระเพาะอาหารหรือลำไส้ การดูดน้ำจากกระเพาะอาหารไปตรวจ การให้ยาทางสายให้อาหาร การให้อาหารทางสายให้อาหาร การให้อาหารทางหลอดเลือดดำ

พรรณวดี พุทธวัฒน์

การสวนอุจจาระ การสวนเพื่อระบายแก๊ส

รุจิเรศ ธนุรักษ์

บทที่ 20 การพยาบาลผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะความไม่สมดุลของสารน้ำและอิเล็กโทรลัยต์

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสมดุลสารน้ำและอิเล็กโทรลัยต์ในร่างกาย	584
ภาวะขาดน้ำ	571
ภาวะบวม	573
หลักการพยาบาลผู้ป่วยที่มีปัญหาความไม่สมดุลของสารน้ำและอิเล็กโทรลัยต์	591
การบันทึกจำนวนสารน้ำที่นำเข้าและออกจากร่างกาย	

อัญชลี เวชชนินนาท

บทที่ 21 การพยาบาลผู้ป่วยที่มีอาการและอาการแสดงที่ผิดปกติของระบบทางเดินปัสสาวะ

อาการและอาการแสดงที่ผิดปกติของผู้ป่วยระบบทางเดินปัสสาวะ	604
ความเจ็บปวด ลักษณะการถ่ายปัสสาวะที่ผิดปกติ ลักษณะและส่วนประกอบของปัสสาวะที่ผิดปกติ	

การประเมินสภาวะการทำหน้าที่ของระบบขับถ่ายปัสสาวะ	611
การพยาบาลผู้ป่วยที่มีอาการและอาการแสดงที่ผิดปกติของระบบทางเดินปัสสาวะ	620
การสวนปัสสาวะ การสวนคาสายสวนปัสสาวะ การใส่ถุงยางอนามัยเพื่อระบายปัสสาวะ การสวนล้างกระเพาะปัสสาวะ การเก็บปัสสาวะส่งตรวจ	
ประพิศ จันทรพุกกะยา	
การตรวจหาอซีโตนหรือคีโตนบอดีและอัลบูมินในปัสสาวะ	
วรรณภา ประไพพานิช	
บทที่ 22 บทบาทของพยาบาลในการช่วยแพทย์เพื่อเตรียมตรวจ	651
หลักทั่วไปในการช่วยแพทย์เพื่อเตรียมตรวจ	651
การตรวจที่พบบ่อย	653
การตรวจโดยกลืนกลืนช่องเข้าทางปาก ใส่กลืนผ่านทางหลอดปัสสาวะ ทางทวารหนัก	
การตรวจระบบทางเดินอาหารส่วนบน ส่วนล่าง อุ้งน้ำดี กรวยไตโดยใช้รังสี	
และสารทึบแสง การเจาะหลัง ท้องและปอด การตัดชิ้นเนื้อไตและตับ การบันทึกคลื่นไฟฟ้าหัวใจ สมอองและกล้ามเนื้อ การตรวจด้วยคอมพิวเตอร์และอัลตราซาวด์	
การตรวจด้วยเทคนิคการสร้างภาพด้วยสนามแม่เหล็กไฟฟ้า	
รุจิเรศ ธนุรักษ์	
บทที่ 23 การพยาบาลผู้ป่วยในระยะก่อนและหลังผ่าตัด	677
การให้การพยาบาลในระยะก่อนการผ่าตัด	677
การเตรียมทางด้านจิตใจ การเตรียมทางด้านร่างกาย	
การให้การพยาบาลในระยะหลังผ่าตัด	693
อาการแทรกซ้อนหลังผ่าตัดและการป้องกัน	696
สุภาณี เสนาดีสัย	
บทที่ 24 การพยาบาลผู้ป่วยที่เจ็บหนักและผู้ป่วยที่อยู่ในระยะสุดท้ายของโรค	700
อาการและอาการแสดงของผู้ป่วยที่เจ็บหนัก	700
การพยาบาลผู้ป่วยใกล้ถึงแก่กรรม	702
การถึงแก่กรรม	705
การช่วยเหลือครอบครัวผู้ป่วย	706
ประไพพรรณ จิรินทร์	
ภาคผนวก	711
ศัพท์ทางการแพทย์	712
ตัวย่อที่ใช้บ่อย ๆ ในทางการแพทย์	715
ศัพท์ที่ใช้ในหนังสือเล่มนี้	720
บรรณานุกรม	753